

grote hoeveelheid faecaliën en afval die er in terecht kwam. Dat gebeurde direct, maar ook indirect, via de vervuiling van de bodem met faecaliën en met het vloeibare afval van de stallen en van de vele particuliere slachterijen³). Deze onaangename toestand van vervuild en stinkend oppervlaktewater en verpest drinkwater was misschien nog enigszins draaglijk geweest, indien het water in de binnenstad maar regelmatig kon worden ververscht. Maar juist daartoe had het stadsbestuur onvoldoende middelen. Om dat te kunnen verklaren is het van belang te weten dat de grachten en sloten in het westelijk gedeelte van de binnenstad in verbinding stonden met de Schieboezem en die in het oostelijk gedeelte met de Rotteboezem.

H.A. van IJsselsteyn omschreef de situatie in de binnenstad als volgt: 'Terwijl al het ménage-water en een groot deel van de faecaliën van de bewoners der binnenstad in de publieke wateren terecht kwamen, was er van waterverversching zoo goed als geen sprake. Alléén de natuurlijke uitloozingen der Rotte- en Schieboezems brachten gedurende de eb der Maas eenige strooming te weeg in de onmiddellijk in de nabijheid der sluizen gelegen vaarten, doch versch water werd slechts zelden ingelaten.'⁴) Het vuile water kon dus alleen bij eb op de Maas worden geloosd. Het water uit de Schieboezem verliet de stad via een sluis onder de Vlasmarkt, aan het zuidelijk einde van de Delftsevaart. De Rotteboezem waterde via een viertal duikersluizen onder de Hoogstraat op de Maas uit. Op een drietal punten kon vers Maaswater in de binnenstad worden ingelaten. In het westelijk deel met behulp van een sluis onder het Vasteland (aan het zuidelijk einde van de westelijke stadsvest) en door middel van een schuif in de sluis onder de Vlasmarkt. In het oostelijk deel van de binnenstad kon vers water worden ingelaten via een schutsluisje bij de Oostpoort (aan het oostelijk einde van de oostelijke stadsvest).

In de praktijk kwam er weinig van de waterverversing terecht, omdat de waterhuishouding van de binnenstad van Rotterdam (en ook van de polderstad, zoals straks nog aan de orde zal komen) een onderdeel was van de boezems en polders van het Hoogheemraadschap van Schieland. De boezems fungeerden als voorlopige bergplaats voor het overtollige polderwater en als in de binnenstad vers Maaswater werd ingelaten, dan moesten de boezems van Schieland dat weer afvoeren. Dit druiste regelrecht in tegen de belangen van de - overwegend agrarische - ingelanden van Schieland, want een te hoge waterstand bemoeilijkte het gebruik van de lan-